

КАПЕЛЮШНИЙ А. О. СТИЛІСТИКА Й РЕДАГУВАННЯ: ПРАКТИЧНИЙ СЛОВНИК- ДОВІДНИК ЖУРНАЛІСТА. –

ЛЬВІВ: ПАІС, 2002. – 576 С.

Книгу А. О. Капелюшного «Стилістика й редагування» визначено автором як практичний словник-довідник журналіста. Чинний стандарт пропонує кілька типів довідкових видань прикладного

характеру, що відрізняються за характером поданої інформації, серед них є і виробничо-практичний, що максимально наближується до специфіки рецензованого видання. Хоча автор подає вузьке визначення книги, але, на наш погляд, «Стилістика й редагування» демонструє значно ширший спектр висунутих і розв'язаних проблем, релевантних у викладанні курсів зі стилістики студентам-журналістам.

Довідник орієнтовано, як зазначає автор, насамперед на студентів факультетів журналістики, зокрема студентів заочної форми навчання або студентів-екстернів, саме тому видання містить

здебільшого матеріал практичного характеру, необхідний під час підготовки до лабораторних та самостійних робіт. Але, на нашу думку, обмежувати читачьке призначення не було необхідності. Навпаки, частина матеріалів, вміщених у довіднику, може стати у пригоді не тільки і стільки студентам, скільки викладачам, що працюють на факультетах і відділеннях журналістики. Це стосується, зокрема, першого розділу книги, специфіку якої відбиває

підзаголовок «Основні теоретичні положення та практичні рекомендації щодо їх застосування в ЗМІ». Цей розділ і є власне довідником, у якому за абеткою розташовано статті, що тлумачать основні терміни і проблемні поняття стосовно стилістичного аналізу тексту. Кожна стаття складається з таких компонентів: визначення терміна, його етимологія, особливості описаного явища в ЗМІ та контекстуальні приклади. У цьому розділі подано великий за обсягом ілюстративний матеріал, який певною мірою можна було зустріти у попередніх книгах А. О. Капелюшного «Девіатологія мас-медіа» та «Практична стилістика української мови». На завершення першого розділу автор пропонує перелік контрольних питань з навчальних курсів, пов'язаних зі стилістикою: практична стилістика української мови, стилістика тексту та редагування в ЗМІ. Цей перелік, що становить загалом понад 500 питань, є фактично тематичним планом відповідних навчальних дисциплін, ре-презентованим у вигляді тез. Такий матеріал потрібен насамперед викладачам, що створюють власні робочі програми зі стилістики.

Наступні кілька розділів рецензованої книги, на нашу думку, є компіляцією словників різноманітних типів. Це розділи «Складні випадки слововживання», «Складні випадки відтворення російських фразеологізмів засобами української мови», «Складні випадки наголошування», «Труднощі у визначенні роду іменників», «Разом, через дефіс чи окремо?» тощо (II-XXII розділи). Вони призначені саме студентам, тому що є своєрідним «вибраним» з орфографічного та орфоепічного словників української мови, а також спрощеним викладом граматичного матеріалу правопису української мови. Цей інформаційний блок можна було б умовно назвати «Довідник коректора». Мету автора у відборі такого матеріалу цілком зрозуміло: студент замість того, щоб шукати відповідні лексеми та граматичні форми за різноманітними словниками (не завжди відомо, якими саме), може знайти все необхідне в одному універсальному виданні. Є тут лише один спірний момент: а що ж ми тоді залишимо на власне студентську роботу, якщо вже все зроблено фахівцями? Таке видання має використовуватися як додатковий матеріал, наприклад, під час

аудиторних занять зі стилістики, коли технічно неможливо застосування комплексу довідкових видань.

Наступні XXIII–XXXVIII розділи присвячено застосуванню та оформленню фактичного матеріалу. Насамперед подано основні нормативні вимоги щодо редакційно-технічного оформлення фактичного матеріалу, а інші розділи містять за тематичними блоками факти, що часто використовуються у пресі. Такі тематичні блоки включають дані про правителів країн світу і відомих політиків, про лауреатів національної премії імеш Тараса Шевченка, лауреатів Нобелівської премії, лауреатів премії «Оскар», видатних спортсменів і космонавтів. До фактичного матеріалу відносимо й афористичні вислови відомих українських та зарубіжних діячів, представлені в кінці книги.

Таким чином, основну інформацію, представлену в рецензованій книзі, можна умовно розподілити на три тематичних і, відповідно, функціональних блоки. Перший блок містить теоретичні відомості зі стилістики як навчальної дисципліни спеціальності «Журналістика» у вищих навчальних закладах. Цей блок побудовано як довідкове видання. Саме він, на наш погляд, відповідає цільовому призначенню, визначеному автором, і загальній назві роботи. Його адресовано переважно викладачам і свідомим студентам.

Другий блок нагадує скоріше універсальний словник, який поєднує в собі основні проблемні аспекти української орфографії та орфоєпії. Цей блок призначено у першу чергу студентам. Якщо попередній тематичний блок було орієнтовано як на студентів-журналістів, так і на майбутніх редакторів, то цей – здебільшого на студентів спеціальності «Видавнича справа та редагування». Специфікою цієї частини книги є те, що потрібну інформацію подано за правописними правилами і нормами, що полегшує пошук необхідних елементів.

Третій блок умовно є енциклопедичним словником журналіста-практика, тому що тут подано той фактичний матеріал, що часто необхідний у роботі журналіста, зокрема репортера, і незнання якого приводить до фактичних помилок. Для студентів або викладачів

навчальних закладів журналістського освітнього напрямку цей тематичний блок потрібен меншою мірою. Але його загальна цінність є досить високою, тому що в одному виданні зібрано різноманітний матеріал, пошук якого завжди викликає труднощі, зумовлені передусім браком часу. Якщо виникає потреба в розширеній інформації, її можна отримати, звернувшись до енциклопедій і довідників, наведених у переліку рекомендованої літератури. Блок фактичної інформації, на нашу думку, є вагомим для такого типу видання. Якщо мовні помилки є наслідком низької правописної та мовленнєвої культури журналіста, тобто свідчать про його неосвіченість, то фактичні помилки є результатом дезінформації, неухважності, відсутності бажання звертатися до першоджерел тощо. У першому випадку можна порадити лише зайнятися власною освітою, наразті вивчити рідну мову, а в другому навіть досвід серйозного журналіста-практика не завжди може стати у пригоді. Річ у тому, що всі факти з історії, суспільного життя, відомості з мистецтва неможливо запам'ятати і взагалі досягнути повною мірою. Саме тут нам і допомагають довідкові видання енциклопедичного характеру. Автор рецензованої книги вибрав той шар інформації, який частіше за інший стає потрібним в роботі журналіста.

Незважаючи на те, що «Стилїстика й редагування» А. О. Капелюшного поєднує в собі фактично три окремі видання, пов'язані між собою специфікою інформаційних знаків – всі визначені нами тематичні блоки є довідковими – та читачьким призначенням – вони орієнтовані на студентів-журналістів та журналістів-практиків, цінність цієї книги є безсумнівною. Це перша спроба універсального довідника для журналістів, який реально дозволить зменшити кількість мовних і фактичних помилок у газетах та журналах. Крім того, таке видання давно є необхідним для викладачів, що працюють з майбутніми редакторами та журналістами, для використання на практичних заняттях зі стилістики.

Автор виконав величезну роботу зі збору та класифікації наведеного матеріалу: прикладів стилістичних явищ з українських

періодичних видань, вибірки зі словників української мови, тематичних груп фактичного матеріалу. Такий підхід засвідчує не лише високий науковий рівень роботи, а й нагадує справжнє журналістське розслідування. З огляду на таку рису сучасної журналістики як універсальність, рецензована книга цілком відповідає вимогам часу і може стати настільним виданням студента-журналіста і журналіста-практика.

Наталія Кондратенко